

Україна – ЄС: ноти для експортної гармонії

– **Наскільки українські вимоги до застосування пестицидів гармонізовані з європейськими?**

Володимир Пугачов: У цьому питанні є помітний дисонанс. В українському Державному реєстрі пестицидів й агрохімікатів, дозволених для використання в Україні від 12 липня 2022 р., наявні пестициди, які містять заборонені в ЄС діючі речовини, згідно з Регламентом 2019/1021 Європейського парламенту й Ради від 20 червня 2019 р. Це пов'язано з різними системами надання дозволів щодо обігу пестицидів. Розбіжності в підходах призводять до того, що в Україні можуть використовуватися пестициди, визнані в Європейському Союзі як небезпечні та рекомендовані до обмеженого застосування. Якщо зерно експортується до інших країн, окрім ЄС, достатньо мінімального аналізу на залишки діючих речовин, тоді як результатів поглиблених досліджень покупець зазвичай не вимагає. Та якщо продукція експортується до ЄС, покупець може запросити додаткові аналізи на залишки пестицидів. У такому разі й виробник, й експортер мають бути впевнені в тому, що в їхній продукції не буде виявлено залишків пестицидів, які містять заборонені речовини. Регламент (ЄС) №396/2005 від 23 лютого 2005 р. щодо максимальних

Нині понад 50% вирощеної сільськогосподарської або переробленої продукції Україна експортує до різних країн світу. З-поміж іншого, наша країна є найбільшим експортером сої до ЄС і реалізує до 60% цього продукту у вигляді бобів і переробленої продукції (шроту, олії тощо). Ринок ЄС має велику потребу в не-ГМ білкових компонентах європейського сталого походження для виробництва кормів і харчових продуктів рослинного походження. Проте останні події, пов'язані із блокуванням постачань української агропродукції до країн ЄС, вказують на важливість дотримання законодавчих норм країн-імпортерів. Про джерела цієї проблеми та шляхи її розв'язання розмовляємо з виконавчим директором Асоціації «Дунайська Соя» Володимиром Пугачовим і консультантом з агрономії Миколою Биковим.

залишків пестицидів у харчових продуктах і кормах рослинного й тваринного походження, що вносить зміни до Директиви Ради №91/414/, затверджує переліки діючих речовин, котрих не має бути в продукції, а вміст окремих має становити не більше як 0,01 мг/кг. Нижче можна з цим переліком ознайомитися.

– **Як така ситуація може вплинути на просування нашої продукції на ринок ЄС?**

Микола Биков: Як бачимо, відставання процесу гармонізації українських стандартів з європейськими очевидне. А конкурентна боротьба за агропродовольчий ринок ЄС останнім часом загострилася до краю. І якщо наші експортери, можливо, переважають тамтешніх аграріїв за конкурентною ціною,

Володимир Пугачов

то невідповідність європейським нормам виробництва істотно перешкоджає просуванню вітчизняної продукції на ринок ЄС. Наявність заборонених речовин у концентраціях більших, ніж допускається Регламентом, може призвести до відмови від закупівлі продукції. Конкуренти повсякчас підігривають тему низької якості української продукції внаслідок використання неекологічних методів вирощування та наявності залишків шкідливих речовин. Європейські фермери вимагають підвищення екологічного контролю до імпоротної продукції та посилення санкцій до виробників, що застосовують так звані брудні речовини. Це надалі створюватиме атмосферу невизначеності в експортній діяльності нашого аграрного сектору.

– **Виходить, що агровиробники й трейдери поки що мають самостійно прораховувати свої бізнес-ризиків, які можуть виникнути під час експорту продукції?**

М. Б.: Іншого виходу поки що немає. Тому варто проводити оцінку залишків пестицидів ще на стадії формування партії для реалізації. Для оцінки ризиків забруднення трейдер має дістати об'єктивну інформацію від виробника щодо пестицидів, які він використовував. Для аграріїв, котрі мають власний експорт, бажано налагодити спільну роботу агрономічного та комерційного відділів, пам'ятаючи, що виявлення залишків пестицидів на фазі відправлення продукції

на експорт може стати неприємним сюрпризом. Також експортер має проводити повний скринінг на наявність пестицидів й оцінювати ризики щодо речовин, які виявили.

Водночас компанії, котрі є виробниками або дистриб'юторами засобів захисту рослин, мають із розумінням підійти до додаткових ризиків виробника й вивести з обігу пестициди, що містять заборонені речовини, або ж повідомляти агровиробникам про їх наявність. Ця проблема доволі складна для компаній, які реалізують пестициди, однак її розв'язання давно назріло.

– **Чи достатніх заходів вживає наш Уряд, аби виправити цю ситуацію?**

В. П.: Від 1 січня 2022 р. набрав чинності Наказ МОЗ «Про затвердження максимально допустимих рівнів вмісту хлорпірифосу та хлорпірифос-метилу у сільськогосподарській продукції та харчових продуктах та Змін до Гігієнічних нормативів і регламентів безпечного застосування пестицидів і агрохімікатів». Це означає, що історія злету пестицидів на основі хлорпірифосу, яка почалася ще 1965 р., закінчується. В США, країнах ЄС, Великій Британії, Сінгапурі, Індії запровадили обмеження щодо їхнього застосування та контролю залишків у продукції. На жаль, рішення МОЗ від 1 січня 2022 р. половинчасте. Тож агровиробник має самостійно відповідати за ризики, які

можуть виникнути з огляду на виявлення залишків, що перевищують норми, зазначені в Наказі МОЗ.

– **Наскільки чутливе європейське законодавство до продукції із умістом ГМО?**

В. П.: Законодавство ЄС щодо регулювання ГМО пройшло три-чотири етапи становлення, а тому гранично чітке. Воно регламентує обіг і маркування продукції і з умістом ГМО, і такої, що вироблена із використанням ГМ-сировини. Наприклад, соєвий соус априорі не містить ГМО через те, що не має білка, проте має відповідно маркуватися в разі використання ГМ-сої як сировини. Додаткового тиску на виробників завдають покупці, що прагнуть споживати не-ГМ продукцію сталого походження. Наочним прикладом цього є тренд на істотне збільшення споживання органічної продукції, зокрема й української.

– **Чи мають українські аграрії достатньо можливостей для того, щоб захистити себе від ризиків, пов'язаних із наявністю ГМО?**

В. П.: Ситуація насправді абсурдна, позаяк законослухняні виробники мають інвестувати зусилля та кошти, аби захиститися від ризиків нелегального вирощування ГМО. Ми сприймаємо проблему нелегального вирощування ГМО в Україні як багатопланову, що лежить в особистісному та суспільному вимірах. Особистісний – це свідоме нехтування законом (адже вирощу-

Микола Биков

вання ГМО в Україні законодавчо не дозволене). Суспільний вимір – спричинення такими діями шкоди для свого сусіда, який законослухняно вирощує не-ГМО. Ось торішній приклад фермера, котрий є учасником нашої програми компенсації вартості насіння. Через ненавмисну контамінацію сусідським ГМО (6,2% за результатами аналітичного тестування в лабораторії) фермер утратив преміальну ціну не-ГМ високоякісної сої. Тому Асоціація «Дунайська Соя» покладає великі надії на систему державного контролю та штрафи за вирощування нелегального ГМО, які були запроваджені Законом України №3339 «Про державне регулювання генетично-інженерної діяльності та державний контроль за розміщенням на ринку генетично модифікованих організмів і продукції». Наша Асоціація готова та планує співпрацювати із Держпродспоживслужбою для проведення роз'яснювальної, інформаційної роботи серед аграріїв щодо норм законодавства про обіг і контроль ГМО.

М. Б.: Ще десять років тому більшості аграріїв було байдуже, що

вони вирощують, а тому доволі часто могли змішати в одній партії ГМ і не-ГМ продукцію. Звідтоді, під впливом ринку, багато чого змінилося в культурі виробництва. З'явилося чимало виробників, які свідомо ухвалили рішення вирощувати не-ГМ продукцію, забезпечуючи контроль насінневого матеріалу й технології вирощування. Сформувався ринок високоякісного сертифікованого насіння, відчутно розширилися можливості контролю якості продукції, партію сої супроводжує протокол лаборато-

рії. Якщо немає змоги аналізувати продукцію в лабораторії, виробник може застосувати експрес-метод визначення антитіл у насінні. Це недорогий тест, який реалізується під час простої процедури: подрібнюються 100 насінин і за допомогою спеціальної смужки визначається наявність антитіл. «Дунайська Соя» надає своїм партнерам ці тести для оперативного контролю. Загроза контамінації може йти від комбайнів, які ви найняли, бо не знаєте, що було в їхніх бункерах до цього. В такому разі ви обкошуєте поле й уміст першого бункера реалізуєте окремо від основної партії. Уже відпрацьовані технологічні схеми вирощування не-ГМ сої. Хімічні компанії без проблем можуть підібрати відповідні гербіциди для захисту посівів. У тому разі, якщо стандарти «Donau Soja», «Europe Soya» вимагають не проводити десикацію, можна підібрати ранньостиглі або середньостиглі сорти сої, щоб вони дозріли природним шляхом. Тобто вирощування не-ГМ сої та забезпечення її захисту від забруднення не є технологічною проблемою.

– Площі під ГМ-соєю зростають чи зменшуються?

М. Б.: Є стійкий світовий тренд виробництва та споживання контрольованої продукції. Навіть у Бразилії нині збільшується частка не-ГМ продукції. За різними даними та результатами досліджень, площі під ГМ-соєю в Україні попередніми роками становили від 40 до 60%. Проте це дуже суб'єктивна оцінка, позаяк цей ринок ніхто професійно не аналізував, а виробники не звітують про те, що вони вирощують. Ринок ГМ-насіння непрозорий, його реалізують без сертифікатів. До початку повномасштабної війни була тенденція до зменшення, бо всі зрозуміли, що немає жодної технологічної проблеми у вирощуванні не-ГМ продукту. Крім того, на ринку почав зростати попит на нього, відповідно була високою ціна. Технологічна система вирощування ГМ-культур приваблює фермерів меншою кількістю пестицидних обробок. Цей шлях змушені обирати ті, хто має дефіцит обігових коштів і не є високотехнологічним. За нашими спостереженнями, до цієї вразливої категорії належать малі фермери із загальною площею в обробітку до 1000 га. Зі свого боку, для підтримки агровиробників Асоціація «Дунайська Соя» вже другий рік у рамках власної приватної ініціативи – «Проекту підтримки малих фермерів, які вирощують сою» – компенсує 15% вартості оригінального насіння вітчизняної та іноземної селекції не-ГМ сої. Перші учасники цього року вже почали отримувати виплати, програма буде чинною ще до кінця липня, а відтак ще можна подавати заявки. □

Розмову вів
Олександр Карпенко

Додаток. Наказ від 18.05.2021 р. №960 МОЗ
(<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0743-21#Text>)
Перелік заборонених діючих речовин для вирощування сої відповідно до Стандарту «Europe Soya» 2024 р.

Діюча речовина	Статус	Граничні рівні залишків у пестицидах у сої, мг/кг	Номер регламенту ЄС
Абамектин	в переліку Іb В003	0,01	Reg. (EU) 2018/1514 та Reg. (EU) 2023/198
аАльфа-Циперметрин	не затверджено в ЄС	0,05	Reg. (EU) 2017/626
Ацетохлор	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) 2015/603
Ацифлуорфен	не затверджено в ЄС	Default MRL of 0,01	Art 18 (1) (b) Reg 396/2005
Бета-Цифлутрин	не затверджено в ЄС	0,03	Reg. (EU) 2016/1902 та Reg. (EU) 2023/173
Біфентрин	не затверджено в ЄС	0,3	Reg. (EU) 2018/687
Гліфосат	десикант	20	Reg. (EU) No 293/2013
Глюфосинат	не затверджено в ЄС	2	Reg. (EU) 2016/1002
Дикват	не затверджено в ЄС	0,3	Reg. (EU) 2016/1002
Диметоат	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) 2021/155
Дифлубензурон	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) 2019/91
Епоксиконазол	не затверджено в ЄС	0,05 – зараз 0,01 – від 08.08.2023 р.	Reg. (EU) No 978/2011 та Reg. (EU) 2023/128
Зета-Циперметрин	не затверджено в ЄС	0,05	Reg. (EU) 2017/626
Імазетапір	не затверджено в ЄС	Default MRL of 0,01	Art 18 (1) (b) Reg 396/2005
Імідаклоприд	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) 2021/1881
Карбендазим	не затверджено в ЄС	0,2	Reg. (EU) No 559/2011
Клотіанідин	не затверджено в ЄС	0,02 – зараз 0,01 – від 07.03.2023 р.	Reg. (EU) 2017/671 та Reg. (EU) 2023/334
Клофентезин	не затверджено в ЄС	0,05	Reg. (EU) 2015/846
Манкоцеб	не затверджено в ЄС	0,1	Reg. (EU) 2017/171
Міклобутаніл	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) 2020/770
Новалурон	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) No 441/2012 та Reg. (EU) 2023/466
Підіфлуметофен	не затверджено в ЄС	Default MRL of 0,01	Art 18 (1) (b) Reg 396/2005
Пікоксистробін	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) 2019/91
Прометрин	не затверджено в ЄС	Default MRL of 0,01	Art 18 (1) (b) Reg 396/2005
Пропаргіт	не затверджено в ЄС	0,02	Reg. (EU) 2018/832
Пропізохлор	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) No 1126/2014
Пропіконазол	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) 2021/155
Прохлораз	не затверджено в ЄС	0,03	Reg. (EU) 2020/192
Спіродиклофен	не затверджено в ЄС	0,02	Reg. (EU) 2016/1902
Тефлутрин	в переліку Іb В003	0,01	Reg. (EU) 2021/1110
Тирам	не затверджено в ЄС	0,05	Reg. (EU) 2022/1406
Тіаметоксам	не затверджено в ЄС	0,04 – зараз 0,01 – від 07.03.2023 р.	Reg. (EU) 2017/671 та Reg. (EU) 2023/334
Тіофанат-метил	не затверджено в ЄС	0,3	Reg. (EU) No 559/2011
Фамоксадон	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) No 1146/2014
Фіпроніл	не затверджено в ЄС	0,005	Reg. (EU) 2019/1792
Флуметсулам	не затверджено в ЄС	Default MRL of 0,01	Art 18 (1) (b) Reg 396/2005
Флутриафол	не затверджено в ЄС	0,4	Reg. (EU) 2018/70 та Reg. (EU) 2023/377
Флуфензин	не затверджено в ЄС	0,05	Reg. (EU) No 899/2012
Хлоримурон-етил	не затверджено в ЄС	Default MRL of 0,01	Art 18 (1) (b) Reg 396/2005
Хлорпірифос	не затверджено в ЄС	0,01	Reg. (EU) 2020/1085
Ципроконазол	не затверджено в ЄС	0,07	Reg. (EU) 2018/70